

Paweł Pasierbiak

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ZAGRANICZNE INWESTYCJE BEZPOŚREDNIE W JAPONII

Streszczenie: Autor opracowania skoncentrował się na analizie napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Japonii w okresie 1998-2009. Zmiana uwarunkowań globalnych i jednocześnie działania podejmowane przez przedsiębiorstwa oraz rządy japońskie przyczyniły się do poprawy klimatu inwestycyjnego kraju. Próby przezwyciężenia złej sytuacji gospodarczej w coraz większym stopniu uwzględniają otwieranie gospodarki kraju dla inwestorów zagranicznych. W związku z tym perspektywy rozwoju ZIB w Japonii są pomyślne, jeśli obecne tendencje zostaną utrzymane.

Słowa kluczowe: Japonia, zagraniczne inwestycje bezpośrednie, polityka gospodarcza, fuzje i przejęcia.

1. Wprowadzenie

Rosnąca otwartość gospodarek narodowych, liberalizacja przepisów ograniczających swobodę prowadzenia działalności gospodarczej w skali międzynarodowej oraz pogłębiające się globalne współzależności ekonomiczne sprawiają, że przepływy kapitałowe stanowią współcześnie jedno z najważniejszych powiązań w gospodarce światowej. Z mikroekonomicznego punktu widzenia, inwestycje bezpośrednie za granicą stanowią często czynnik przesądzający o możliwościach funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw. W szybko zmieniających się uwarunkowaniach, w dążeniu do optymalizacji działalności, firmy modyfikują strategię rozwoju, intensyfikując swoją obecność na rynkach zagranicznych. Z makroekonomicznego punktu widzenia inwestycje bezpośrednie przynoszą korzyści krajom inwestującym i krajom goszczącym. Z perspektywy kraju przyjmującego ZIB efekty globalizacji, przejawiające się między innymi wzrostem konkurencji na rynku wewnętrznym, warunkują poprawę efektywności gospodarowania w długim okresie. W związku z tym zagraniczne inwestycje bezpośrednie po II wojnie światowej uznawane były przez większość krajów za wysoce pożądane. Oznaczało to przychylnie traktowanie inwestorów w krajach goszczących oraz tworzenie warunków do napływu inwestycji. Wyjątkiem była Japonia. Nadmiernie ostrożne podejście do aktywności zagranicznych podmiotów w kraju miało wielowiekową, sięgającą XVII w., tradycję. W okre-

sie bezpośrednio po II wojnie światowej Japonia zmieniła swój stosunek do współpracy gospodarczej z zagranicą. Włączanie w międzynarodowy podział pracy stało się priorytetem kolejnych rządów, ale polegało przede wszystkim na ekspansji ekonomicznej kraju, tzn. na jednokierunkowym rozwijaniu handlu zagranicznego (eksport towarów) oraz inwestycji (odpływ). Import towarów i kapitału (w formie ZIB) do kraju był przez wiele lat ograniczany.

Głównym celem opracowania jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy Japonia w dalszym ciągu jest krajem nieprzychylnym inwestycjom bezpośrednim, na podstawie analizy aktualnych tendencji w napływie zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Japonii oraz jej polityki wobec inwestycji. Okres badawczy obejmuje lata 1998-2009, a do realizacji celu wykorzystano metodę analityczno-opisową.

2. Rozwój zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Japonii w latach 1998-2009

Niski poziom zagranicznych inwestycji bezpośrednich jest tradycyjną cechą gospodarki Japonii. Właściwie od okresu samoizolacjonizmu (XVII-XIX w.) zaangażowanie zagranicznych inwestorów w gospodarkę japońską było niskie. Również po II wojnie światowej sytuacja nie zmieniała się przez wiele lat. W latach 80. i 90. XX w. udział inwestycji zagranicznych w całkowitej wielkości aktywów, zatrudnieniu i sprzedaży Japonii wynosił mniej niż 1%¹. Dane OECD wskazują, że pod koniec lat 90. (1998), udział zagranicznych filii w całkowitej produkcji przemysłowej Japonii wynosił mniej niż 2%, podczas gdy w innych krajach przekraczał nawet 50%². Udział zatrudnienia w filiach zagranicznych do całkowitego zatrudnienia w kraju wynosił 0,8%, natomiast w takich gospodarkach, jak Francja czy Holandia odpowiednio 27,8 i 21,9%³.

Równie niekorzystnie przedstawiała się relacja ZIB do PKB, która w Japonii wynosiła około 2%, podczas gdy w Niemczech, Francji czy Wielkiej Brytanii 40%, a w USA 14%⁴. Rok 1998 stał się przełomowy w napływie inwestycji bezpośrednich do Japonii. Od tego momentu możemy mówić o bezprecedensowo dynamicznym ich wzroście. Ilustruje to tabela 1 i rysunek 1.

¹ R. Paprzycki, K. Fukao, *The Extent and History of Foreign Direct Investment in Japan*, Discussion Paper Series", No. 84, Hitotsubashi University Research Unit for Statistical Analysis in Social Sciences, Tokyo 2005, s. 6.

² Na przykład w Irlandii analogiczny wskaźnik przekroczył 70%. *Measuring Globalization. The Role of Multinationals in OECD Economies*, OECD, Paris 2001, s. 170, 202.

³ Tamże, s. 108, 244.

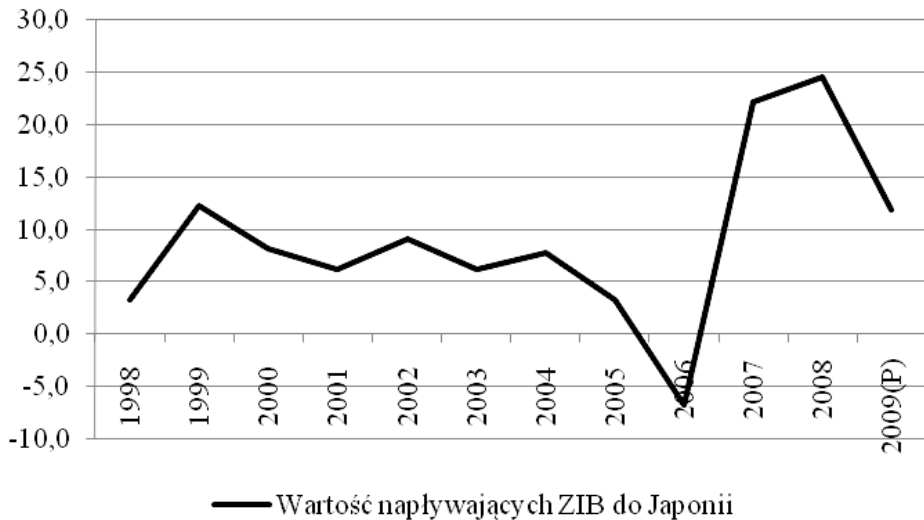
⁴ Dane dla 2003 r. podaje za: R. Paprzycki, K. Fukao, wyd. cyt., s. 6.

Tabela 1. Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Japonii w latach 1998-2009 (w mld USD)

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Wartość napływających ZIB	3,3	12,3	8,2	6,2	9,1	6,2	7,8	3,2	-6,8	22,2	24,6	11,9
Dynamika napływu ZIB	2%	277%	-33%	-25%	47%	-31%	25%	-59%	-311%	427%	11%	-52%
Wartość skumulowanych ZIB	26,2	46,2	50,3	50,4	78,5	89,8	97,3	101,3	107,7	133,9	204,4	-
Dynamika wzrostu skumulowanych ZIB	-3,4%	76,5%	9,0%	0,2%	55,6%	14,5%	8,3%	4,1%	6,3%	24,4%	52,7%	-

* – prognoza.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Japan's Outward and Inward Foreign Direct Investment. FDI flow by Country and Region. Inward*, JETRO oraz *Japan's Outward and Inward Foreign Direct Investment. FDI Stock*, JETRO, <http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics> [1.03.2010].

Rys. 1. Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Japonii w latach 1998-2009 (w mld USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 7.

Tylko w latach 1998-2002 zainwestowano w Japonii więcej niż w całym poprzednim okresie łącznie⁵. O ile jeszcze w 1998 r. wartość napływających inwestycji była stosunkowo niska (3,3 mld USD), o tyle w 1999 r. zwiększyła się do 12,3 mld USD, co stanowiło niemal czterokrotny wzrost w stosunku do roku poprzedniego. W kolejnych pięciu latach (2000-2004) wartość inwestycji wahała się w przedziale 6,2-9,1 mld USD. Załamanie inwestycji, które przyszło w 2006 r., oznaczało w praktyce dezinwestycje o wartości 6,8 mld USD. Dwóch znaczących inwestorów zmniejszyło swoje zaangażowanie w dużych przedsiębiorstwach japońskich⁶. Kolejne dwa lata (2007-2008) to dla Japonii okres boomu inwestycyjnego, ponieważ w obu z nich napływające ZIB przekraczały rokrocznie poziom 20 mld USD, co było wynikiem bez precedensu. Wstępne dane za rok 2009 wskazują, że będzie on gorszy od poprzedniego, jednak biorąc pod uwagę ogólną dekonstrukcję gospodarczą na świecie oraz historię inwestowania bezpośredniego w Japonii, należy uznać, że napływ 12 mld USD ZIB do Japonii to duży sukces gospodarczy kraju.

Wysoka wartość napływu inwestycji do Japonii systematycznie zwiększała wartość skumulowanych inwestycji w gospodarce kraju, które wzrosły z poziomu 26,2 mld USD (1998) do 204,4 mld USD (2008). Szczególnie dużą dynamikę odnotowano w roku 1999, 2002 oraz 2008, niemniej w całym analizowanym okresie (poza 1998 r.) była ona dodatnia. Tak wysokie tempo wzrostu inwestycji spowodowało wzrost udziału kraju w światowym napływie ZIB⁷.

Przedstawione zmiany były wynikiem wzrostu aktywności przede wszystkim inwestorów europejskich. Udział Unii Europejskiej oraz jej krajów członkowskich zwiększył się głównie kosztem Stanów Zjednoczonych, a proces ten ilustrują dane zawarte w tabeli 2, przedstawiającej ranking najważniejszych inwestorów w Japonii.

Mimo że Stany Zjednoczone w 2008 r. wciąż pozostawały liderem wśród indywidualnych krajów inwestujących w Japonii, jednak ich udział od 1998 r. spadł o niemal 20 punktów procentowych. Z kolei UE zwiększyła swój udział o 14 punktów procentowych, który w 2008 r. przewyższał poziom USA (37%). Największym europejskim investorem w Japonii jest Holandia (17,9%), która zdecydowanie poprawiła swoją pozycję w porównaniu z 1998 r. Ważne miejsce zajmuje również Francja (7,9%), a z krajów pozaeuropejskich Kajmany, które jako raj podatkowy mają wysoki udział w napływie ZIB do Japonii (na poziomie 8,5%) oraz Singapur (4,9%).

⁵ R. Paprzycki, *What Caused the Recent Surge of FDI into Japan?*, „Discussion Paper Series”, No. 31, Hitotsubashi University Research Unit for Statistical Analysis in Social Sciences, Tokyo 2004, s. 1.

⁶ General Motors zmniejszył swoje udziały w Suzuki, a Vodaphone odsprzedał część aktywności dotyczącą telefonii komórkowej. Por. *World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implication for Development*, UNCTAD, New York-Geneva 2006, s. 86.

⁷ W okresie 2000-2008 udział ten wzrósł o 0,5 punktu procentowego z 0,87% do 1,37%. Obliczenia własne na podstawie: *World Investment Report 2009: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development*, UNCTAD, New York – Geneva 2009, s. 251.

Tabela 2. Ranking najważniejszych inwestorów w Japonii w latach 1998-2008

Lp.	1998		2003		2008	
	kraj	udział	kraj	udział	kraj	udział
1	USA	56,0%	USA	40,8%	USA	36,4%
2	Niemcy	7,7%	Holandia	15,1%	Holandia	17,9%
3	Szwajcaria	5,9%	Francja	13,7%	Kajmany	8,5%
4	Holandia	5,3%	Niemcy	5,5%	Francja	7,9%
5	Wielka Brytania	5,2%	Kajmany	4,7%	Singapur	4,9%
6	Tajwan	4,8%	Kanada	4,0%	Szwajcaria	3,5%
7	Hongkong	3,3%	Szwajcaria	2,9%	Wielka Brytania	3,3%
8	Kanada	2,6%	Luksemburg	2,0%	Niemcy	3,2%
9	Francja	1,3%	Hongkong	2,0%	Luksemburg	2,0%
10	Szwecja	1,2%	Wielka Brytania	1,9%	Hongkong	1,6%
(x)	UE	22,9%	UE	40,7%	UE	37,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Japan's Outward and Inward Foreign Direct Investment. FDI Stock*, JETRO, <http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics> [1.03.2010].

Inwestycje bezpośrednie w Japonii kierowane były głównie w dziedziny nieprodukcyjne⁸. Według danych JETRO, w latach 1998-2004 udział tych dziedzin wynosił od 60 do 97,5% całkowitych napływów ZIB do Japonii⁹. Inwestycje lokowane były przede wszystkim w ubezpieczenia i finanse, ale również w dziedziny związane z telekomunikacją. W dziedzinach produkcyjnych stosunkowo duże znaczenie miały inwestycje w maszyny i urządzenia oraz przemysł chemiczny. Po 2005 r. swoją dominację w strukturze napływających ZIB utrzymały dziedziny nieprodukcyjne, przy czym finanse i ubezpieczenia absorbowały niekiedy aż 80% całkowitych inwestycji (2008). Duże i rosnące znaczenie miały również inwestycje w handel hurtowy i detaliczny. W dziedzinach produkcyjnych natomiast często występowały dezinwestycje, a obszarami, które utrzymały swoje udziały, był przemysł maszynowy oraz urządzeń precyzyjnych.

⁸Charakterystyka struktury branżowej inwestycji w Japonii przedstawiona jest na podstawie *Japan's Outward and Inward Foreign Direct Investment. FDI flow by Industry. Inward (based on balance of payments)*, JETRO oraz *Japan's Outward and Inward Foreign Direct Investment. FDI Flow (based on reports and notifications)*, JETRO, <http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics> [1.03.2010].

⁹Ze względu na zmianę metodologii statystycznego ujmowania przepływów dane dotyczące struktury branżowej inwestycji dla okresu 1998-2004 są nieporównywalne z danymi dla okresu po 2004 r. Od 2005 r. bowiem inwestycje ujmowane są na bazie roku kalendarzowego (a nie jak uprzednio) roku fiskalnego oraz na bazie bilansu płatniczego (a nie raportów i notyfikacji).

3. Czynniki rozwoju zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Japonii

W długookresowej analizie napływu inwestycji bezpośrednich do Japonii czas po 1998 r. jest szczególny. W odróżnieniu od lat poprzednich w większym stopniu uaktywniły się czynniki zachęcające do zaangażowania inwestycyjnego w Japonii. Jednocześnie występowanie czynników ograniczających wpływało niekorzystnie na dynamikę wzrostu ZIB, jednak przewaga czynników pozytywnych nad negatywnymi skutkowała wysokim napływem inwestycji. Najważniejszymi determinantami intensyfikującymi zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Japonii w latach 1998-2009 były: korzystne tendencje w zakresie kształtowania światowych przepływów inwestycyjnych, konsekwentna polityka kolejnych rządów nakierowana na poprawę warunków inwestowania, deregulacja i liberalizacja przepisów dotyczących przepływów kapitałowych w Japonii oraz przemiany polegające na zmniejszeniu strukturalnych ograniczeń dla inwestorów.

Analizując przepływy zagranicznych inwestycji bezpośrednich na świecie i w Japonii, można dostrzec między nimi pewną korelację. Boom inwestycyjny, który miał miejsce w gospodarce światowej w drugiej połowie lat 90. XX w., oznaczał jednocześnie wzrost zainteresowania światowych inwestorów rynkiem japońskim. Globalna wartość napływu inwestycji wzrosła z 202 mld USD (1990) do 1271 mld USD (2000)¹⁰. W kolejnych trzech latach dynamika wzrostu była ujemna, jednak od 2004 r. wartość światowych ZIB ponownie zaczęła wzrastać, by w 2007 r. osiągnąć kolejny rekord na poziomie 1979 mld USD. W 2008 r. ze względu na skutki kryzysu finansowo-gospodarczego wartość napływających inwestycji na świecie spadła do poziomu 1697 mld USD¹¹. Zestawiając wartość napływających inwestycji do Japonii z trendami światowymi, wyraźnie można zauważyć ich wysoką korelację w okresie 1998-2000, natomiast późniejsze związki są mniej wyraźne. Podczas gdy w latach 2001-2004 napływ do Japonii był stosunkowo stabilny, na świecie występował sukcesywny spadek ZIB. Świadczy to o większym znaczeniu innych, niż trendy w światowych inwestycjach, czynników napływu ZIB do Japonii. Oddziaływanie tendencji światowych uwidoczniło się w samej formie przepływów kapitałowych. W analizowanym okresie podstawową formą dokonywania inwestycji bezpośrednich na świecie były fuzje i przejęcia, a wzrost ich popularności i wartości od drugiej połowy lat 90. XX w. stanowił podstawę rozwoju globalizacji gospodarki światowej. Jednocześnie od połowy lat 90. zaobserwować można w Japonii zjawiska, które umożliwiają skuteczne przeprowadzanie fuzji i przejęć: spadek cen ziemi i akcji, stosunkowo niski kurs jena w stosunku do dolara amerykańskiego, osłabienie więzi międzykorporacyjnych w Japonii, pogłębiający się kryzys w sektorze finansowym oraz istnienie wielu przedsiębiorstw w słabej kondycji. Wszystkie te czynniki spo-

¹⁰ *World Investment Report 2001: Promoting Linkages*, UNCTAD, New York-Geneva 2001, s. 10.

¹¹ *World Investment Report 2009...*, s. 18.

wodowały, że napływ inwestycji do Japonii, szczególnie po 1998 r., dokonywał się głównie w formie fuzji i przejęć¹². Wielkie transakcje, które wystąpiły w tym okresie, to m.in. zakup przez Renault akcji Nissana (1999 r. – wartość 5,4 mld USD), przez Vodaphone udziałów w Japan Telecom i J-Phone (2001 r. – 10,4 mld USD)¹³. Załamanie aktywności w formie fuzji i przejęć na świecie (np. w 2001 r.) oddziaływało negatywnie na możliwości realizowania tego typu transakcji w Japonii.

Liberalizacja przepisów dotyczących fuzji i przejęć jest tylko jednym z przykładów pozytywnego oddziaływania rządów Japonii na napływ inwestycji. Od połowy lat 90. XX w. kolejne gabinety wychodziły z założenia, że w warunkach złej sytuacji gospodarczej napływ inwestycji zagranicznych przyniesie pozytywne efekty w postaci wzrostu rywalizacji na rynku wewnętrznym oraz zwiększenia ogólnego poziomu produktywności w gospodarce¹⁴. Dowodem na zaangażowanie rządów w realizację polityki sprzyjającej napływowi ZIB była deklaracja ze stycznia 2003 r. ówczesnego premiera J. Koizumi o podwojeniu wartości inwestycji do 2006 r., a także kolejna deklaracja premiera S. Abe o zwiększeniu udziału napływających ZIB w PKB do 5%¹⁵. Oprócz samych deklaracji podejmowano konkretne inicjatywy. W lipcu 1994 r. utworzono Japońską Radę Inwestycji (Japan Investment Council), która pod przewodnictwem premiera rządu podjęła działania na rzecz szeroko rozumianego promowania inwestycji bezpośrednich w kraju¹⁶. Wśród szeregu inicjatyw promowania inwestycji w kraju najnowszy (z czerwca 2006 r.) jest *Program przyspieszenia zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Japonii*¹⁷. Dotyczy on przede wszystkim: promowania inwestycji w innych obszarach geograficznych niż okręg metropolitalny Tokio; poprawy środowiska inwestycyjnego w celu utrzymania globalnej konkurencyjności gospodarki Japonii; aktywnego promowania i przekazywania informacji o podejmowanych działaniach na rzecz promowania napływu ZIB.

Same inicjatywy rządowe nie byłyby w stanie skutecznie zachęcić inwestorów do zainteresowania rynkiem Japonii. Równie ważnym czynnikiem jest swoboda prowadzenia operacji gospodarczych. Formalna liberalizacja przepisów regulujących napływ inwestycji do Japonii nie spowodowała gwałtownego ich wzrostu. Inwesto-

¹² P. Pasierbiak, *Miejsce Unii Europejskiej w zagranicznej ekspansji gospodarczej Japonii*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008, s. 274; N. Filobok, *Trends and Determinants in the Japanese Cross-Border M&As*, „Economic Journal of Hokkaido University” 2006, Vol. 35, s. 82 i n.

¹³ Por. P. Pasierbiak, wyd. cyt., s. 275.

¹⁴ Jak twierdzą K. Fukao i Y. Murakami, zagraniczne przedsiębiorstwa posiadają wyższą o 10% całkowitą produktywność czynników produkcji (TFP), ale także wyższą stopę zwrotu z kapitału. K. Fukao, Y. Murakami, *Do Foreign Firms Bring Greater Total Factor Productivity to Japanese Firms?*, „RIETI Discussion Paper Series” 04-E-014, 2003, s. 16.

¹⁵ Por. R. Paprzycki, K. Fukao, *Foreign Direct Investments in Japan. Multinationals' Role in Growth and Globalization*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, s. 48.

¹⁶ Od stycznia 2008 r. Japońska Rada Inwestycji zastąpiona została ciałem doradczym rządu – Komitetem Ekspertów ds. Promowania Inwestycji.

¹⁷ *Trade Policy Review – Japan. Report by the Secretariat*, World Trade Organization, WT/TPR/S/211, Geneva, 12 May 2009, s. 31.

wanie w tym kraju wciąż było uważane za bardzo trudne ze względu na występowanie takich strukturalnych ograniczeń, jak istnienie systemu wzajemnego posiadania akcji przez przedsiębiorstwa z grup *keiretsu* (tzw. *cross-shareholding*), skomplikowany system dystrybucji oraz płytki rynek pracy. Zmiany, jakie zaszły w ostatnich latach, wskazują, że bariery strukturalne tracą jednak na znaczeniu. Wzajemne posiadanie akcji nie jest już tak atrakcyjne jak kiedyś. W warunkach załamania cen na rynku akcji, banki oraz instytucje finansowe pozbywały się coraz mniej wartych aktywów, co spowodowało, że więzi wewnątrz korporacyjne znacznie się rozluźniły. Od połowy lat 90. do 2003 r. wskaźnik obrazujący to zjawisko spadł z 17-18% do 7,6%, co jednocześnie oznaczało wzrost podaży aktywów możliwych do zagospodarowania przez firmy zagraniczne¹⁸. Rynek pracy, na którym popyt zgłaszają przedsiębiorstwa zagraniczne, jest obecnie inny niż przed 1990 r. Kłopoty gospodarcze przedsiębiorstw w coraz większym stopniu zmuszały je do realizowania programów restrukturyzacji, których częścią były zwolnienia pracowników. Jeśli we wcześniejszych okresach zachodziła nawet konieczność redukcji zatrudnienia, to dotyczyła ona głównie pracowników zagranicznych filii i oddziałów. Współcześnie zjawisko to dotyka również pracowników przedsiębiorstw macierzystych¹⁹.

Podsumowując analizę czynników napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Japonii, trzeba również wskazać, że w analizowanym okresie wciąż oddziaływały determinanty negatywne. Najbardziej ogólnym czynnikiem był stosunkowo niski poziom zaangażowania kraju w handel międzynarodowy, mierzony stopą importu i eksportu. Zaangażowanie kapitałowe korporacji poprzedzone jest zazwyczaj sondowaniem rynku za pomocą mniej ryzykownych form internacjonalizacji. Jeśli przedsiębiorstwa nie mogą swobodnie eksportować do Japonii, to z pewnością ma to wpływ na ich decyzje inwestycyjne. Niektórzy autorzy wskazują, że problemy z funkcjonowaniem na rynku japońskim wynikają nie tyle z barier tworzonych bezpośrednio dla przedsiębiorstw zagranicznych, ile z ogólnie utrudnionego dostępu do rynku (również dla przedsiębiorstw krajowych). Nie bez znaczenia w przypadku decyzji o podjęciu inwestycji w danym kraju jest również aktualny oraz perspektywiczny stan jego gospodarki. Jeżeli pod tym kątem oceniać Japonię, to właściwie od początku lat 90. panuje niekorzystny klimat ekonomiczny dla inwestycji zagranicznych. Prognozy rozwoju sytuacji gospodarczej również nie są zachęcające. Japonia boryka się z problemami niskiego (niekiedy ujemnego) wzrostu gospodarczego, deflacji, rosnącej stopy bezrobocia, wysokiego długu publicznego oraz deficytu budżetowego²⁰. Wszystkie te przejawy spowolnienia gospodarczego zniechęcają do inwestowania w Japonii.

¹⁸ R. Paprzycki, K. Fukao, *Foreign...*, s. 63-64.

¹⁹ Tamże, s. 72.

²⁰ Por. OECD Economic Outlook, No. 86, November 20, s. 125-129.

4. Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Japonii wynika, że na przełomie XX i XXI w. proces ten wyraźnie się zintensyfikował. Jest to jednocześnie wyraz zmian, jakie zachodzą w gospodarce i polityce gospodarczej Japonii. Kraj, który dotychczas wykazywał unikalną zdolność do zewnętrznej ekspansji gospodarczej, otwiera w większym stopniu swoją gospodarkę dla podmiotów zagranicznych. W badanym okresie 1998-2009 nastąpiła znaczna intensyfikacja oddziaływania czynników sprzyjających napływowi ZIB do Japonii, co pozwoliło zmniejszyć rolę czynników ograniczających. Światowe tendencje w rozwoju zagranicznych inwestycji bezpośrednich, boom w światowych fuzjach i przejęciach miały kluczowe znaczenie dla wzrostu zainteresowania inwestorów rynkiem japońskim. Jednak same zewnętrzne czynniki nie byłyby w stanie zapewnić tak dynamicznego wzrostu inwestycji w Japonii. Trzeba uznać, że sytuacja gospodarcza kraju, z jednocześnie wyraźnie proinwestycyjną polityką rządu, zasadniczo zmieniła warunki funkcjonowania przedsiębiorstw zagranicznych. Obecność zagranicznych inwestorów uznana została za pożądaną nie tylko przez firmy japońskie i instytucje publiczne, przekonanie takie jest coraz powszechniejsze także wśród społeczeństwa. Trudna sytuacja na rynku pracy powoduje, że zarówno absolwenci szkół, jak i zwalniani pracownicy coraz chętniej wybierają przedsiębiorstwa zagraniczne jako swoje miejsce pracy.

Mimo że w badanym okresie nastąpiły wyraźnie pozytywne zmiany w obszarze inwestycji bezpośrednich w Japonii, nie można zapominać, że transformacja systemu społeczno-gospodarczego jest procesem długotrwałym. Tym bardziej należy docenić wysiłki rządów nakierowany na wspieranie napływu inwestycji do Japonii oraz pozytywne efekty tych działań.

Literatura

- Filobok N., *Trends and Determinants in the Japanese Cross-Border M&As*, „Economic Journal of Hokkaido University”, 2006, Vol. 35.
- Fukao K., Murakami Y., *Do Foreign Firms Bring Greater Total Factor Productivity to Japanese Firms?*, RIETI Discussion Paper Series 04-E-014, 2003.
- Japan's Outward and Inward Foreign Direct Investment. FDI Flow (based on reports and notifications)*, JETRO, <http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics> [1.03.2010].
- Japan's Outward and Inward Foreign Direct Investment. FDI flow by Industry. Inward (based on balance of payments)*, JETRO, <http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics>. [1.03.2010].
- Measuring Globalization. The Role of Multinationals in OECD Economies*, OECD, Paris 2001.
- OECD Economic Outlook, No. 86, November 2009.
- Paprzycki R., *What Caused the Recent Surge of FDI into Japan?*, „Discussion Paper Series” No. 31, Hitotsubashi University Research Unit for Statistical Analysis in Social Sciences, Tokyo 2004.

- Paprzycki R., Fukao K., *Foreign Direct Investments in Japan. Multinationals' Role in Growth and Globalization*, Cambridge University Press, Cambridge 2008.
- Paprzycki R., Fukao K., *The Extent and History of Foreign Direct Investment in Japan*, „Discussion Paper Series”, No. 84, Hitotsubashi University Research Unit for Statistical Analysis in Social Sciences, Tokyo 2005.
- Pasierbiak P., *Miejsce Unii Europejskiej w zagranicznej ekspansji gospodarczej Japonii*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008.
- Trade Policy Review – Japan. Report by the Secretariat*, World Trade Organization, WT/TPR/S/211, Geneva, 12 May 2009.
- World Investment Report 2001: Promoting Linkages*, UNCTAD, New York – Geneva 2001.
- World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implication for Development*, UNCTAD, New York – Geneva 2006.
- World Investment Report 2008: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD, New York-Geneva.
- World Investment Report 2009: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development*, UNCTAD, New York – Geneva 2009.

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN JAPAN

Summary: The author of the article focuses on the analysis of FDI flows into Japan during the period of 1998-2009. The changing global environment and simultaneous activities undertaken by Japanese enterprises and governments have improved an investment climate in Japan. The attempts to overcome an economic slowdown should take more into consideration an opening of the economy towards foreign investors. As a consequence, the prospects of FDI's inflow to Japan can be considered as rather bright, provided the current tendencies remain.